

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 274/2022-55

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného advokátom Mgr. Petrom Arendackým, Železničiarska 13, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Žiline č. k. 9 CoCsp 15/2021-91 z 22. septembra 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 14. decembra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, vec vrátiť súdu na ďalšie konanie a priznať mu náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že na Okresnom súde Žilina (ďalej len „okresný súd“) sa pod sp. zn. 42 Csp 69/2020 viedlo konanie o žalobe sťažovateľa (podanej 17. augusta 2020), ktorou sa proti žalovanej Prvá stavebná sporiteľňa, a. s. (ďalej len „žalovaná“) domáhal určenia neplatnosti zmluvy o úvere. Okresný súd uznesením z 12. novembra 2020 konanie zastavil, pretože zistil neodstrániteľný nedostatok procesnej podmienky, a to prekážku právoplatne rozsúdenej veci [§ 230 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v spojení s § 161 ods. 2 CSP].

2.1 V dôvodoch rozhodnutia poukázal na konanie ním vedené pod sp. zn. 46 Csp 4/2020, v ktorom vystupovali tieto sporové strany v opačnom procesnom postavení, pričom súčasne

so sťažovateľom ako žalovaným vystupovala v tomto konaní i jeho manželka. Skutkovým základom oboch konaní bol právny vzťah sporových strán založený zmluvou o úvere, na základe ktorej bol sťažovateľovi (a jeho manželke) poskytnutý medziúver, z ktorého vzišla žalovaná pohľadávka. Okresný súd v danej veci vydal platobný rozkaz č. k. 46 Csp 4/2020-39 z 20. februára 2020 (ďalej len „platobný rozkaz“), ktorým zaviazal sťažovateľa a jeho manželku k povinnosti zaplatiť žalovanú pohľadávku spoločne a nerozdielne. Vo vzťahu k manželke sťažovateľa okresný súd zrušil platobný rozkaz, pretože proti nemu podala odpor. Keďže súd vyhodnotil odpor tak, že ho podala iba manželka sťažovateľa, vo vzťahu k sťažovateľovi nadobudol tento platobný rozkaz právoplatnosť a vykonateľnosť.

3. Proti uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, v ktorom rozsiahlo argumentoval v prospech záveru o absencii prekážky *res iudicata*. O odvolaní sťažovateľa rozhodol krajský súd napadnutým uznesením tak, že rozhodnutie okresného súdu potvrdil. V reakcii na námietku sťažovateľa o tom, že v oboch konaniach ide o rozdielne nároky, uviedol, že právoplatný rozsudok o žalobe na plnenie vytvára z hľadiska identity predmetu konania prekážku veci rozsúdenej pre konanie o žalobe na určenie, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je.

II.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ, opisujúc najmä skutkový stav veci, považuje uznesenie krajského súdu za nepreskúmateľné, nedostatočne odôvodnené a právne závery v ňom uvedené za nesprávne a svojvoľné. Zastáva názor, že krajský súd iba prevzal právnu argumentáciu okresného súdu, nijako sa nevyjadril k jeho argumentácii formulovanej v prospech záveru o tom, že predmety oboch žalôb sa líšia a možnosť uplatnenia jednej z nich nevylučuje prípadné úspešné uplatnenie druhej žaloby. Poukazuje na to, že v konaní o žalobe na plnenie mu bola platobným rozkazom uložená povinnosť plniť, ale vo vzťahu k jeho manželke bol platobný rozkaz zrušený. Iba vo vzťahu k manželke sťažovateľa sa tak bude súd zaoberať námietkami týkajúcimi sa spornej zmluvy o úvere, spotrebiteľského úveru a zmluvných podmienok. Preto trvá na tom, že predmet a účel oboch konaní je úplne odlišný. Nemožno uvažovať o účinkoch prípadnej prejudiciality v tomto spore, keďže vo vzťahu k nemu súd nezaujal meritórny záver o (ne)platnosti zmluvy o úvere, o bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľského úveru ani záver o neplatnosti zmluvných podmienok. Taktiež dodáva, že v spore o určenie nevystupuje jeho manželka a stav vymedzený žalobným petitom nevyplýva z rovnakých skutkových tvrdení.

5. Manželka sťažovateľa sa v spore o žalobe na plnenie domáha zamietnutia žaloby z tých istých dôvodov, na ktorých sťažovateľ postavil svoju určovaciu žalobu, a teda vo vzťahu k manželke by šlo o prekážku začatého konania. Manželka sťažovateľa nemôže byť stranou v tomto určovacom spore, pretože o takomto spore už súd vedie sporové konanie (bez účasti sťažovateľa). Keďže je možné dôvodne očakávať zamietnutie žaloby na plnenie, bude zaujímavé sledovať, ako sa závery o neplatnosti zmluvy o úvere a pod. premietnu do právnych pomerov medzi manželmi, ktorí nie sú rozvedení a ktorí nemajú rozdelené BSM. Je totiž logické, že ak zmluva o úvere je neplatná a súd zamietne žalobu na plnenie z dôvodu neplatnosti zmluvy, potom musí neplatnosť právneho úkonu smerovať aj voči sťažovateľovi. Avšak sťažovateľ už nie je účastníkom sporu

o žalobe na plnenie, a preto sa musí neplatnosti právneho úkonu domáhať v tomto určovacom spore.

6. Napokon sťažovateľ poukazuje na to, že v konaní, v ktorom bol vydaný platobný rozkaz, ktorý (výlučne) vo vzťahu k nemu nadobudol právoplatnosť, podal z opatrnosti žalobu na obnovu konania (vec vedená okresným súdom pod sp. zn. 42 Csp 70/2020). V dôsledku toho bolo prerušené konanie vedené proti manželke sťažovateľa.

7. Ku kľúčovej námietke o (ne)existencii prekážky *res iudicata* sťažovateľ zdôraznil závery rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 8 Co 112/2019 z 20. júla 2020, v zmysle ktorých výrok o splnení povinnosti je prekážkou rozsúdenej veci len voči iným (ďalším) potenciálnym výrokom o splnení povinnosti vyplývajúcej z totožného skutkového základu medzi tými istými subjektmi, nie však voči existujúcemu určeniu determinujúceho práva, resp. voči určovaciemu nároku o predbežnej otázke. Rovnako tak podľa komentára k § 230 CSP nie je rozumne mysliteľné a nijako logicky vyvoditeľné z výroku o plnení dospieť k neexistujúcemu výroku o určení, ak právoplatnosť môže nadobudnúť iba výrok rozhodnutia, teda nemožno hovoriť o existencii prekážky veci rozsúdenej vo vzťahu k neexistujúcemu výroku. Vyvodzovať tieto závery z odôvodnenia rozsudku je rovnako nesprávne, pretože účinky spojené s materiálnou právoplatnosťou môže nadobudnúť iba a výlučne enunciat rozsudku, nie jeho odôvodnenie.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

8. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľa o porušení jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, pretože krajský súd nedostatočne odôvodnil svoje rozhodnutie a vôbec nereagoval na jeho odvolacie argumenty, v dôsledku čoho dospel k nesprávnemu právnemu záveru v otázke existencie prekážky *res iudicata*.

9. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o porušení základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd rozhoduje len v prípade, ak je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, ak by účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi neboli zlučiteľné s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú fyzickú osobu alebo právnickú osobu namietajúcu porušenie svojho základného práva. Preto každý musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a pred tým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, má požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (I. ÚS 189/07).

9.1 Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) je zrejmé, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Zmyslom a účelom princípu subsidiarity je i to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým osobám zaručuje, sú primárne zodpovedné všeobecné súdy. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio*

inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, III. ÚS 114/2010).

10. Z konania o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy teda vyplýva, že ústavnému súdu prislúcha právomoc zaoberať sa porušením základného práva alebo slobody za predpokladu, že právna úprava takému právu neposkytuje účinnú ochranu (I. ÚS 78/99). Nevyužitie niektorej z možností ochrany označeného práva nemožno nahradzovať ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže konať len vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú možnosť účinnej ochrany svojich práv (I. ÚS 198/2020, I. ÚS 128/2022, či m. m. IV. ÚS 644/2021). Princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu Slovenskej republiky vyjadrený v čl. 127 ods. 1 ústavy vylučuje, aby si sťažovateľ vyberal spôsob ochrany svojho základného práva a orgán verejnej moci, pred ktorým ho uplatní (II. ÚS 147/02).

11. Podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom je vyčerpanie opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu ich základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie, ktorých sú oprávnený podľa osobitných predpisov (§ 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Použitie týchto právnych prostriedkov je v zmysle § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde jedným z atribútov prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Ak sa sťažovateľ domáha ochrany svojich práv bez toho, aby využil možnosť nápravy danú mu osobitnými najmä procesnými predpismi, ústavný súd sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde odmietne ako neprípustnú (IV. ÚS 158/2018, III. ÚS 170/2020, III. ÚS 708/2021).

12. Bez potreby detailnejšieho vysporiadavania sa s námietkami sťažovateľa uvedenými v časti II. tohto uznesenia ústavný súd uvádza, že nosný dôvod podanej ústavnej sťažnosti nesporne zodpovedá dôvodu dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegatio iustitiae* [odmietnutia spravodlivosti (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6 Cdo 155/2017 z 25. októbra 2017)]. I namietaná nedostatočnosť odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu je spôsobilá preukázať nesprávny procesný postup súdu, ktorým došlo k znemožneniu uplatnenia procesných práv v intenzite zakladajúcej porušenie práva na spravodlivý proces, a i takáto „iná vada“ zodpovedá dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP a podlieha dovolaciemu prieskumu (bližšie pozri II. ÚS 120/2020, IV. ÚS 314/2020).

13. Uznesenie o zastavení konania je bezpochyby rozhodnutím, ktorým sa konanie končí a námietka nepreskúmateľnosti, nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia, ako aj nesprávnosť právnych záverov v ňom uvedených taktiež nepochybné zakladá dôvod na podanie dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, ako je uvedené v bode 9 tohto uznesenia.

14. Ústavný súd v súčinnosti s okresným súdom zistil, že sťažovateľ nepodal dovolanie proti uzneseniu krajského súdu, a teda nesprávne posúdil otázku použitia ďalších opravných prostriedkov v rámci všeobecného súdnictva vo vzťahu k právoplatnému uzneseniu krajského súdu. Nevyužitie zákonnej možnosti podať dovolanie nemožno nahrádzať ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže založiť svoju právomoc na konanie o nej až vtedy, ak fyzická alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti sťažovateľa ústavným súdom v takejto situácii by bolo porušením princípu subsidiarity ako sťažnostného atribútu vzťahu medzi ústavným súdom a sústavou všeobecných súdov, na ktorom je založené rozhodovanie o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (obdobne I. ÚS 728/2016).

15. Na tomto mieste je potrebné poukázať i na to, že ak by bol vo veci podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo dovolaním napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku (§ 124 posledná veta zákona o ústavnom súde).

16. Keďže sťažovateľ ani len netvrdil (tým menej preukazoval), že dovolanie nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa, v okolnostiach jeho prípadu neprichádzal do úvahy ani prípadný postup ústavného súdu v zmysle § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

17. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako neprípustnú.

18. Čisto nad rámec uvedeného ústavný súd dopĺňa, že prípadný úspech sťažovateľa v konaní o jeho žalobe na obnovu konania nevyhnutne vyústi k tomu, že sťažovateľ sa opätovne stane účastníkom konania na žalovanej strane sporu týkajúceho sa žaloby na plnenie, v ktorom už jeho manželka uplatnila argumentáciu týkajúcu sa neplatnosti zmluvy o úvere a neprijateľnosti zmluvných podmienok. Z ústavnoprávneho hľadiska je teda podstatné, že o ochrane práv sťažovateľa aktuálne koná a rozhoduje i okresný súd v súvisiacom konaní.

19. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľa v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2022

Miloš Maďar
predseda senátu